**ULUSLARARASI EĞİTİM VE TARİH ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ**

(ETA JOURNAL)

**INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION AND
HISTORY RESEARCH**

Yıl: 3, Sayı: 1, Ocak 2021, s. 19-39.

Fatma Nur ŞENGÜL*

MİLLÎ GÖRÜŞ HAREKETİNİN SİYASİ VE TARİHSEL SERÜVENİ

ÖZET

Millî Görüş fikri etrafında kurulan Milli Nizam ve Milli Selamet Partileri İslamcı siyasetin ilk temsilcileri niteliğini taşımaktadır. Millî Görüş hareketi her ne kadar sadece İslamcı bir hareket gibi gözükse de milliyetçi ve İslamcı geleneğin birbirini desteklemesinden etkilenen bir fikir olarak ele alınmaktadır. Bu fikrin gündeme gelmesinde ise Cumhuriyet rejiminin sekülerleştirici politikalarının toplum üzerinde kurmuş olduğu dini baskı da etkilidir. Günümüzde İslamcı ve milliyetçi söylemler toplumsal kesim tarafından kabul görmekte ve dikkate değer bulunmaktadır. Bu minvalde çalışmamızda Milli Nizam ve Milli Selamet Partilerinin dayanmış oldukları Millî Görüş fikrinin ne olduğu, Milli Nizam Partisinin hangi amaç ve nedenler ile kurulduğu ve kapatılmasında etkili olan öğelerin neler olduğu, ardından kurulan Milli Nizam Partisinin kuruluş amacı ve kapanmasında etkili olan faktörlerin neler olduğunu konu edinmektedir. Çalışmanın amacı siyasal İslamcılığın geçirmiş olduğu tarihsel serüveni Millî Görüş, Milli Nizam Partisi ve Milli Selamet Partileri ekseninde ele almaktır. Günümüzde Siyasal İslam söylemlerinin toplum tarafından kabul görüyor olması ve toplumsal anlamda bu tür ideolojileri güden partilerin belli bir tabana sahip olması, bu ideolojinin ilk yıllarının çalışılmasını önemli kılan noktalar olmuştur. Çalışmanın sonunda Millî görüş etrafında birleşen partilerin İslamcı, Maneviyatçı ve kapitalizme karşı olan politikalar etrafından kurulduğu, bu doğrultuda faaliyetlerde bulunduğu ancak bu faaliyet ve politikaları farklı sebepler ile sürdüremedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu partilerin kapanmasında ülkede yaşanan 12 Mart muhtırası ve 1980 askeri darbesi etkili birer unsur olmuştur. Siyasette İslamcı

* Arş. Gör., İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, İstanbul Türkiye, fnyilmaz@aydin.edu.tr.

politikaları sürdürmek isteyen partiler darbeler aracılığıyla sindirilmek istenmiştir. Çalışma nitel araştırma yönteminin dökümantasyon tekniği kullanılarak ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Millî Görüş, Milli Nizam Partisi, Milli Selamet Partisi, İslamcılık, Siyasal İslam.

THE POLITICAL AND HISTORICAL ADVENTURE OF THE NATIONAL VISION MOVEMENT

ABSTRACT

The National Order and National Salvation Parties, founded around the idea of National Vision, are the first representatives of Islamist politics. Although the National Vision movement seems to be only an Islamist movement, it is considered as an idea that is influenced by the support of both the nationalist and Islamist traditions. The religious pressure on the society of the secularizing policies of the Republic regime was also effective in bringing this idea to the agenda. Today, Islamist and nationalist discourses are accepted by the society and they are thought to be worth considering. In this regard, our study focuses on what the National Order and the National Order idea are based on, the purpose and reasons for which the National Order Party was founded and what were the effective elements in its closure, and what were the factors that were effective in the establishment of the National Order Party and its closure. The aim of the study is to examine the historical adventure of political Islamism in the axis of National Vision, National Order Party and National Salvation Parties. Today, the acceptance of political Islam discourses by the society and the fact that the parties pursuing such ideologies have a certain base in the social sense are the points that make the study of the early years of this ideology important. At the end of the study, it was concluded that the parties united around the national view were founded around Islamist, spiritualist and anti-capitalist policies, and acted in this direction, but could not continue these activities and policies for different reasons. The March 12 memorandum and 1980 military coup were effective factors in the closure of these parties. Parties that wanted to maintain Islamist policies in politics were tried to be intimidated by coups. The study was handled using the documentation technique of qualitative research method.

Keywords: National Vision, National Order Party, National Salvation Party, Islamism, Political Islam.

GİRİŞ

1960 sonrası dönem hem soğuk savaşın etkilerinin hala devam ettiği hem de ideolojik mücadelelerin yüksek derece etki ettiği bir dönemdir. Bu dönemde Türkiye’de İslami hareketler içerisinde geleneksel tarikat ve cemaat oluşumları varlık sürdürmekte aynı zamanda gençlik hareketleri de yavaş yavaş oluşmaktadır. Özellikle Akıncı Gençlik, Millî Mücadeleciler ve önceleri Milliyetçilerin kontrolünde iken İslami hareketlerin kontrolüne geçen Milli Türk Talebe Birliği öne çıkan hareketler arasında görülmektedir. İşte böyle bir ortamda 1960-80 döneminin İslami hareket açısından en

önemli gelişmelerinden birisi de 1970 yılında Milli Nizam Parti'sinin kurulmasıdır. Kapatılmasının ardından Milli Selamet partisi olarak yola devam eden ve koalisyon hükümetlerine de ortak olan bu parti, 1980 sonrasında da Refah Partisi adıyla siyasi mücadeleye devam etmiştir (Şentürk, 2011: 319-320). Millî Görüş İslamcı ekolün temsilcisi niteliğindedir. Ancak böyle bir oluşumun meydana gelmesinde etkili olan İslamcılığın yanı sıra, ilk kurulduğu yıllarda var olan siyasi boşluktur.

Milli Nizam ve Milli Selamet partileri Millî Görüş etrafında birleşen, siyasi yapıda sol görüşü temsil eden CHP'ye ve sağ görüşte yetersiz kalan AP'ye rakip bir parti geleneği izlemiştir. Bu çalışmada bu partilerin kuruluş ve kapanış nedenleri, milli görüşün ne olduğu konu edinmektedir. Bu partiler siyasal yapıda İslamcı bir model önerirken, ekonomik yapıda, sınıfsal farklılaşma sürecinde kendisini Batı yanlısı, büyük şehirlerde yaşayan büyük sanayici ve ticaret erbabı yanında konumlandıran AP'ye karşı, Taşra 'da ticaret ve sanayi faaliyetleriyle uğraşan esnafın yanında yer almıştır. Ayrıca Millî Görüş, manevi kalkınmanın maddi kalkınmaya aracı olduğunu belirtmekte ve manevi kalkınmayla birlikte tarihine, örfüne ve geleneğine bağlı, her türlü taklitçilikten uzak bir millet tasavvur etmektedir. 1970 yılında ortaya çıkan bu görüşün etkileri günümüz Türkiye'sinde zaman zaman varlığını hissettirmektedir. Millî Görüş hareketi, Türkiye'de 28 Şubat dönemi sonrasında yeniden başlayan İslamlaşma hareketlerine bir örnek teşkil etmektedir. Böyle bir örnekliğin varlığı bu çalışmanın yapılmasını önemli kılmaktadır. Bu çalışma ile şu soru/sorunlara cevap aranmaktadır;

- Millî Görüş ve '‘Millî’’ kavramının kurulan partilere kazandırdığı konum nedir?
- Millî Görüş'ün siyasi yapıya ilişkin söylemi nedir?
- Milli Nizam Partisi hangi siyasi ortamda meydana gelmiş, kuruluşu ve kapatılmasında neler etkili olmuştur?
- Milli Nizam Partisinin kapatılmasının hemen ardından kurulan Milli Selamet Partisinin kuruluşu ve koalisyon sürecinde nasıl bir politika izlemiştir?

1. Millî Görüş ve Siyasal Yapısı

Milli Görüş Hareketi, 1970'lerin başında Necmettin Erbakan liderliğinde kurulan Milli Nizam Partisi ile başlayan ve devamında Milli Selamet, Refah, Fazilet ve Saadet

partileri ile aynı söylem ve anlayışı temsil eden, günümüzde ise Yeniden Refah Partisi ismi ile yenilenen, bünyesinde Akıncılar, Milli Türk Talebe Birliği gibi öğrenci ve gençlik örgütlerinin de bulunduğu, İslamcı politikaları uygulamanın yöntemini siyasal temsil ve devlet aygıtının kullanılmasında gören, Türkiye merkezli modern İslamcı organizasyonların en önemlisidir (İnceoğlu, 2009: 67).

Millî Görüş'ün ilk iki partisi, ait olduğu görüş gibi “milli” kelimesini kullanmıştır; Millî Görüş, Milli Nizam Partisi ve Milli Selamet Partisi bu duruma örnektir. Bu isimlerdeki “Milli” kelimesi ilk etapta milliyetçi bir söylemi andırıyorsa da aslında bu kelime Arapçadaki anlamından dolayı partililer tarafından milliyetçi söylem olarak kullanılmamaktadır. Bu sebeple de “Milli Görüş” kelimesinin yerine “Milliyetçi Görüş” ismi kullanılmamıştır (Sarıbay, 2004: 576’dan aktaran Şentürk, 2011: 352). Arapçada millet ile din arasında kuvvetli bir bağ bulunmaktadır. Bilindiği gibi milli kelimesi Türkçemizde “millete ait olan, milletle ilgili olan” anlamında bir kelimedir ve dolayısıyla da burada asıl olan millet kelimesidir. Millet ise Arapçada din kelimesinin karşılığında kullanılmıştır (İslam Ansiklopedisi: 64). Allah’ın hükümlerinin kendisine uyulması bakımından din, üzerinde birleşip bir araya gelinmesi bakımında da millet kelimesi kullanılmıştır. Yani millet kelimesi bir dine ait olan insanlar topluluğunu tanımlamak için kullanılmıştır. Milli Selamet Partisinin yani Millî Görüş’ün kullandığı “Milli” sözcüğü tıpkı Osmanlı İmparatorluğunda kullanıldığı gibi dinsel kategorileri işaret etme amacı taşımaktadır (Sayılan, 1992: 101’den aktaran Şentürk, 2011: 352).

Milli kelimesinin yukarıda taşıdığı çift anlam aslında Millî Görüş gerçeğini de yansıtmaktadır. Çünkü Millî Görüş hareketi her ne kadar İslamcı bir hareketse de aynı zamanda özellikle Cumhuriyet’in ilk döneminde milliyetçi ve İslamcı görüşlerin birbirini etkilemesinden de nasibini almış bir siyasal harekettir (Şentürk, 2011: 353).

Millî Görüş Hareketi söyleminin oluşum dinamikleri, Türkiye’nin 1908’den 1970’e kadar geçirdiği sosyo-ekonomik, kültürel ve politik dönüşümü ile ivme kazanmış sürecinin İslamcı ifadesidir. Millî Görüş’ün yeri, siyasal temsil mekanizmasında modernliğin kurumsal özelliklerini yansıtan ilk İslamcı parti olması dolayısıyla da ayrıdır. Bundan dolayı bu partinin Türkiye’nin dönüşümünde ne gibi katkıları olduğunu görmek önem arz etmektedir. Millî görüş fikri ortaya çıkmadan

önce kurulan Demokrat Parti, söylemlerinde İslamcılığa da yer vermiştir ancak bu söylemler popülist unsurların ötesine geçememiştir (İnceoğlu, 2009: 66-67). Bu noktada Millî Görüş İslamcılığı hem söyleminde hem de uygulamada yaşatması anlamında Demokrat Parti'den fıkri anlamda ayrılmıştır.

1960 askeri darbesi ve devamında yeni anayasanın sağladığı özgürlükler ile Demokrat Parti'nin politikalarına yönelik muhalefetin çeşitlenebilmesi hem sol hem de sağın dünya siyasetindeki kutuplaşmasına paralel olarak, söylemini sertleştirmesini beraberinde getirmektedir. Bu dönemde Türkiye'de var olan sağ siyaset söylemlerini aşırı milliyetçi ve İslamcı eksenlere kaydırmıştır. Anayasanın 1961 sonrası sunmuş olduğu özgürlük ortamında milliyetçi, sosyalist gibi ideolojiler yanında dinci ideoloji de ön plana çıkmış (Sarıbay, 1985: 97'den aktaran İnceoğlu 2009:67) ve sağ cenahta İslamcı siyaset ayağında bu hareket Millî Görüş'ün siyasal temsilinde gerçekleşmiştir. Millî Görüş Hareketi'ni siyasal alanda orijinal kılan özellik ise, Cumhuriyet kurulduğundan bu yana parti örgütlenmeleri arasında ilk siyasal İslamcı hareket olmasıdır. Milli Nizam Partisinin kuruluş süreci ve bu süreçte yaşananlar Türkiye'de İslamcı akımın siyasete çıkışındaki dinamiğe ilişkin fikirler vermektedir (İnceoğlu, 2009: 67).

Millî Görüş yönetici kademelere dindarları getirerek var olan siyasi sistemin olduğu gibi korunmasından yanaydır. Bir başka ifadeyle Millî Görüş var olan siyasi sisteme dini bir kılıf geçirmeyi (Tiftikçi, 2014: 75) önermektedir. Cumhuriyet döneminden bu yana geri plana itilen dini, siyasi anlamda ortaya çıkartmak istemektedir.

2. Milli Nizam Partisi

2.1.Milli Nizam Partisinin Kurulması

1970'lerin başında Türk siyasetinde din ve siyaset ilişkisinin ön plana çıkarıldığı en önemli oluşum olan Millî Görüş hareketi ve bu hareketin kurmuş olduğu Milli Nizam Partisidir. Parti milli görüşün sahip olduğu siyasi söyleme yani İslamcılık söylemine sahiptir. Kurulan bu yeni parti, Türkiye'de var olan sağ seçmen için bir umut ışığı niteliği taşımaktadır (Köktaş, 1997: 198'den aktaran Eser, 2013: 214). Milli Nizam

Partisi'nin (MNP) kuruluşuna kadar din, merkez sağ siyasetin bir alt kırılımı olarak kendini ifade etmekteydi. Ancak Milli Nizam Partisinin Necmettin Erbakan tarafından kurulmasıyla birlikte din ya da İslamcılık ilk kez ayrı bir siyasi hareket olarak gündeme gelmiştir (Rabasa ve Larrabee, 2008: 31; Sarıbay, 2004: 60; Eser, 2013: 214).

Millî görüşün 1970'lerde ortaya çıkmasının en önemli nedeni, siyasi alanda var olan boşluktu. İki büyük düzen partisi CHP ve AP kitleyi denetim altında tutamıyor, gençlik, aydınlar ve işçi sınıfı sol kesime doğru yöneliyordu. AP ve CHP'den ayrılanların kurduğu partiler ise gelişmiyor ve eriyip gidiyorlardı. Egemen sınıfların bu gidişata karşı buldukları en etkili çarelerden biri, 50 yıllık devlet partisi CHP'nin "ortanın soluna" kaydırılması oldu. İşçi sınıfı ve gençlik hareketini, sosyalist hareketi düzen sınırları içinde tutabilmek için Avrupa'daki gibi komünist partilerden bozma bir sosyal demokrat partiye sahip olmayan egemen sınıflar, bu görevi devlet partisine ve Ecevit'e yüklediler. Ama sağda kitlelerin emperyalizme ve mevcut düzene karşı tepkilerini kontrol altında tutabilecek yeni bir ruha, anlayışa ihtiyaç vardı. Cemaatlerin o zamana kadar sağladığı birikimler, bu ihtiyaca cevap verebilecek, var olan siyasi boşluğu doldurabilecek düzeydeydi. Millî görüş, kendini esas olarak var olan partilere karşı olma biçiminde ifade etti. Millî görüş liberal AP'ye ve solculaşan CHP'ye karşı üçüncü bir yol öneriyordu. Bu yol düzene ve mevcut siyasi rejime karşı değildi. Tam tersine mevcut düzenin ve siyasi rejimin bu yolla emniyet altına alınabileceğini iddia ediyordu (Tiftikçi, 2014: 71).

MNP'nin ortaya çıkışının temelinde yatan bir diğer neden ise Adalet Partisi'nin içerisinde yanan bölünmelerdir. Türk siyasetinde 1960 sonrası dönemde sağ seçmen içerisinde, devletçi kültürel politikalara (ki bunlar en genel hatlarıyla laiklik temelli politikalar) karşı durmak sağ seçmeni tam anlamıyla tatmin etmiyor, ayrıca, her sosyo-ekonomik kesimden bireyler kendi ekonomik beklentilerine uygun politikalar talep ediyordu. AP böyle bir sınıfsal farklılaşma sürecinde kendisini Batı yanlısı, büyük şehirlerde yaşayan büyük sanayici ve ticaret erbabı yanında konumlandırmıştı (Eser, 2013: 214). Adalet Partisi'nin bu konumlandırmasına karşılık Milli Nizam Partisinin toplumsal bileşenleri farklı minvallerden oluşmakta ve toplumu kucaklayıcı bir politika gütmekteydi.

Çakır, MNP'yi oluşturan toplumsal tabakayı üç kısımda ele almaktadır. Bunlardan ilki Taşrada yerleşik dindar ailelere mensup, laik eğitim kurumlarında eğitim almış, büyük kısmı serbest meslek sahibi “yeni seçkinler”; ikincisi taşrada ticaret ve sanayi faaliyetleri ile uğraşan dindar girişimci halk kitleleri ve büyük kentlerde ve taşrada yerleşik düşük gelirli Sünni dindar halk kesimi. Bu üç olgu arasında ortak bir çıkar duygusunun olduğunu ifade etmek elbette güçtür. Bu üç farklı toplumsal tabakayı bir arada tutan etmen din kardeşliği ya da bir diğer ifade ile İslam kardeşliğidir. Çakır, bu kesimler arasındaki iş birliği ve birlikte hareket etme güdüsünün, halkın dini yaşamında, halk tarafından saygın bir yerde konumlandırılan, birtakım cemaat önderleri tarafından tesis edildiğini belirtmektedir (Çakır, 2005: 545; Sarıbay. 2004: 60; Eser, 2013: 217-218).

Bahsetmiş olduğumuz bu süreçler içerisinde, 1967 yılında, Süleyman Demirel liderliğindeki Adalet Partisi (AP) içinde bir kısım milletvekili ile bir senatör, İslami özellikleri ağır basan yeni bir parti arayışı içine girmişler ve Kahramanmaraş senatörü A. Tevfik Paksu, Adana Milletvekili Hasan Aksay ve Rize Milletvekili Arif Hikmet Güner'in çalışmalarına Odalar birliği sanayi dairesi başkanı olan Prof. Necmettin Erbakan'da katılmıştır. Prof. Erbakan 1968'de büyük sermaye sahipleri karşısında güç ve etkinliklerini yitirmeye başlayan “küçük ve orta çaptaki iş adamlarının” temsilcisi olarak Odalar Birliği Başkanlığına seçilmiştir. Ancak İzmir ve İstanbul Ticaret Odaları'nın tepkileri sonucu, AP iktidarının Ticaret Bakanı, Prof. Erbakan'ı başkan olarak tanımadı ve görevden aldı (Çakır, 2012: 229). Odalar Birliği başkanlığını bırakmak zorunda kalan Erbakan siyasi çalışmalarını yoğunlaştırdı. Bu arada 1969 seçimleri de yaklaşmıştı. Seçimlere yeni bir parti kurarak girmek için sürenin yetmediğini gören ekip bu sefer bağımsız olarak seçimlere girme kararı aldı (Şentürk, 2011: 325). Şunu da belirtmek gerekir ki Erbakan bu süreç içerisinde AP'ye hem 1968 hem de 1969 yılları arasında milletvekili olmak için başvuruda bulunmuştur ancak bu iki başvurusu da reddedilmiştir. Bunun sonucunda da bağımsız olarak seçimlere girme kararı alınmıştır.

1969 yılında milliyetçi muhafazakâr parti kurma girişiminin gösterdiği bağımsız adaylar şunlardır; Prof. Dr. Necmettin Erbakan (Konya), M. Hulusi Özkul (Adana), A.

Tevfik Paksu (Maraş), Lütü Bozcalı (İzmir), Süleyman Karagülle (Aydın), Faruk Yeğün (İstanbul), Rıfat Boynu Kalın (Balıkesir), İsmail Müftüoğlu (Adapazarı), Osman Kirişcioğlu (Ankara), Fehim Adak (Mardin), İsmail Çoşar (Çankırı). Seçimlerde sadece Necmettin Erbakan seçilebilmiştir (Şentürk, 2011: 326).

1969 yılı seçimlerinden sonra parti kurma girişimleri hızlandı. Bunun için geniş katılımlı bir istişare meclisi kuruldu. Bu mecliste milliyetçi maneviyatçı alanda tanınmış birçok isim vardı. Necip Fazıl Kısakürek ve Eşref Edip de bu isimlerin arasında yer almaktadır. Sıklıkla yapılan toplantılar neticesinde parti kurma aşamasına gelindi. Partinin ismini öneren de Eşref Edip'tir. Partinin kuruluşunda özellikle Mehmet Zahid Kotku'nun önemli katkısı vardır. Hatta kimi araştırmacı ve yazarlar parti kurma emrini Kotku'nun verdiğini ve bunun üzerine Erbakan'ın parti kurmaya başladığını iddia etmektedir (Şentürk, 2011: 327). Sonuçta olarak 26 Ocak 1970'te 18 kişilik Milli Nizam Partisini kurmuştur.

Milli Nizam Partisi ülkemizde dini muhalefetin ilk defa kendi başına örgütleniş olarak değerlendirilmektedir. Milli Nizam Partisi kurucuları Anadolu'nun orta sınıfını temsil kabiliyeti taşımaktadır. Kurucular arasında toplumun üst tabakasına mensup kimse yoktur. Üst tabakaya mensup varlıklı ve merkezi seçkin olarak nitelemeye en yakın duran kişi Emekli Cumhuriyet Savcısı Sabri Bey'in oğlu Prof. Dr. Necmettin Erbakan'dır ki; o da Nakşibendî Şeyhi Zahit Kotku'ya bağlı bir mürittir ve İstanbul ya da Ankara'dan değil Anadolu'nun ortasındaki Konya'dan milletvekili seçilmiştir (Şentürk, 2011: 329). Partinin amblemi olarak ise yumruk biçiminde sıkılmış işaret parmağı yukarı gösteren sağ el biçimindedir (Şentürk, 2011: 329).

Milli nizam partisi ilk başlarda örgütlenmede zorluk çekmiş ise de daha sonra hızlı bir örgütlenme süreci yaşanmaya başlanmıştır. Kuruluş amacına uygun olarak parti mitinglerinde ve toplantılarında İslami söylem kendisini açıkça belli etmektedir (Şentürk, 2011: 331). Bu durum ilk olarak partinin birinci Olağan Kongresinde dikkat çekmiştir. MNP'nin Birinci Kongresinde Erbakan şu konuşmayı yapmıştır; “*Milli Nizam iktidara gelince: Mason ve Kızıklar devlet işinden atılacak*”, “*Reisi cumhur ve başbakan tek şahısta birleşecek, başkanlık sitemi getirilecektir.*” dedikten sonra konuşmasını “*Sizleri, Sultan Osman'ın, Sultan Fatih'in, Sultan Yavuz'un 40 milyon*

şehidimizin temsilcileri olarak yürekten selamlıyorum.” cümlesiyle bitirmiştir (Bugün Gazetesi, 25 Ocak 1971’den aktaran Tiftikçi, 2014: 76).

Millî Görüş’ün siyasi temsili olan Milli Nizam Partisi’nin programı, kültürel söylemde muhafazakâr -İslami, ekonomi ve sosyal politikada ise solu andıran eşitlik, devlet teşebbüsü yoluyla sanayileşme söylemi ile eklektik ve pragmatik karakterdedir. Bu durum, hareketin söyleminin çoğunu bizzat kendisi oluşturan Erbakan’ın, hareketin stratejisini daima ötekine göre oluşturmaya da bağlanabilmektedir (Yavuz, 2005: 53’den aktaran İnceoğlu, 2009: 59).

MNP, kuruluşunda itibaren hızlı bir örgütlenme çalışmasına girmiştir. Partinin 24 Ocak 1971 yılında yapılan birinci olağan kongresindeki rapora göre, parti bir yıl içerisinde 63 ilde teşkilatlanmayı başarmıştır. Sadece Artvin, Tunceli, Kastamonu ve Muğla illerinde teşkilat kuramamıştır. 63 ilin 20’sinde tüm ilçelerde teşkilatlanma sağlanmıştır (Emre, 1990: 207’den aktaran Şentürk, 2011: 332). MNP gençlik kolları örgütlenmesini de gerçekleştirmiştir. Gençlik kollarının kuruluşu 27 Mayıs 1970 tarihinde yapılmıştır (Şentürk, 2011: 332).

2.2.Milli Nizam Partisinin Kapanışı

MNP’nin birinci Olağan Kongresini yaptığı 24 Ocak 1971 tarihinden 47 gün sonra ülke askerin siyasi hayata müdahalesi ile çalkalanmış ve askerler 12 Mart’ta hükümete muhtıra vermiştir (Şentürk, 2011: 337). Hükümet 26 Nisan’da sol muhalefeti iyice sindirmek amacıyla İstanbul, Ankara ve İzmir’in de bulunduğu 11 ilde sıkıyönetim ilan etmiş ve hemen ardında geniş çaplı tutuklamalar başlamıştır. Sıkıyönetim komutanlıkları çeşitli derneklerin faaliyetlerini durdururken, bazı gazetelerin yayımına geçici bir süre için yasak koymuştur (Şentürk, 2011: 337).

12 Mart Muhtırası radikal sadece sağ kesime değil aynı zamanda sola da büyük darbe vurmuştur. CHP’li Erim’in “Balyoz Hareketi” adını verdiği bir operasyon sonucunda binlerce solcu tutuklanmış, yargılanmış, mahkûm edilmiştir. Darbeyi yapanlar ile iş birliği yapan pek çok solcu örgüt üyesi çatışmalarda hayatını kaybederken, deniz Gezmiş, Yusuf Arslan ve Hüseyin İnönü bu dönemde idama mahkûm edilmiştir (Şentürk, 2011: 337).

Milli Nizam Partisi'nin birinci olağan kongresinden sonra 5 Mart 1971'de savcılık parti hakkında laikliğe aykırı davranışlardan dolayı soruşturma başlatmıştı. Muhtıranın verilmesini takip eden günlerde Yargıtay başsavcılığı tarafından hazırlanan Milli Nizam Partisi dosyası Anayasa Mahkemesine gönderildi. Savcılık iddianamesi ve bu iddianame doğrultusunda tarafların savunmaları alındıktan sonra Anayasa Mahkemesi 20 Mayıs 1971 tarihinde şeriat yanlısı olduğu belirtilen Milli Nizama Parti hakkında kapatma kararı verilmiştir (Şentürk, 2011: 338-340). 12 Mart 1971 Muhtırası sonucu MNP'nin Anayasa Mahkemesi tarafından 14 Ocak 1972 tarihinde kapatılmasının hemen ardından Erbakan, 'kalp rahatsızlığının tedavisi' gerekçesi ile İsviçre'ye gitmiştir (İnceoğlu, 2009: 60). Böylece milli görüş hareketi ile başlayan ve Milli Nizam Partisi ile devam süreç kısa bir süre kapanmıştır.

3. Milli Selamet Partisi

3.1. Milli Selamet Partisinin Kuruluşu

Milli Nizam Partisi'nin kapatılmasının ardından Necmettin Erbakan sağlık gerekçesiyle İsviçre'ye gitmiş ve burada ikamet etmeye başlamıştır. Buna karşılık Milli Nizam Partisinin diğer kurucuları yeni bir parti arayışı içerisindeydi. Bundan sonra ne olacak sorularını Süleyman Akif Emre *"Abdesti bozulan ne yapar? Yeniden abdest alır."* sözleriyle cevaplamakta ve yeni parti kurma çalışmalarının işaretini vermektedir. Bu arada 1971 muhtırasını vererek Adalet Partisini iktidardan uzaklaştıran askeri kanat yapılacak yeni seçimlerde Adalet Partisinin tekrar birinci parti olmasından endişe etmekte ve Adalet Partisi oylarını nasıl böleceğinin hesaplarını yapmaktadır. 12 Mart askeri darbesinin Hava Kuvveleri Komutanı Orgeneral Muhsin Batur ile Turgut Sunalp'in İsviçre'ye giderek Erbakan'ın Türkiye'ye dönüp parti kurması için her türlü güvence verdikleri söylenir (Akyol, 1996: 46'dan aktaran Şentürk, 2011: 347). Darbeci askerlerin Erbakan'ın Türkiye'ye getirilip yeni bir parti kurmalarını istemelerinin temelinde yapılacak seçimlerde AP'nin hükümet olmasını önleme kaygısı yatmaktadır (Yalçın, 1999: 61'den aktaran Şentürk, 2011: 347). Millî Görüş hareketinin hararetli savunucularından Ahmet Akgül, Batur ve Sunalp'in Erbakan'ı İsviçre'de ziyaret ederek yurda dönüp parti kurması teklifleri ile ilgili iddialar hakkında şu değerlendirmeleri

yapmıştır: “*Şimdilik sadece bir iddia olmaktan öteye geçemeyen bu durum doğru olsa bile Türkiye’nin kötü gidişatını, iç ve dış sorunlarını çok iyi bilen, Hoca’nın da karakter ve kabiliyetini takdir eden bazı generallerin sırf ülkeye hizmet gayretiyle girdikleri bir teşebbüs sayılır.*” (Akgül, 1995: 27-28’den aktaran Şentürk, 2011: 247). Ama bütün bunlardan “*MNP ve MSP’nin egemen sınıfların bir tezgâhıydı*” biçiminde anlaşılmamalıdır. MNP ve MSP esas olarak Türkiye’deki sınıfsal dinamiklerin bir ürünüydü. Millî görüş cemaatlerin sağladığı gelişmelerin, Türkiye sınıflar mücadelesinde 1960’lı yıllarda meydana gelen değişimlerin ve bunların İslami hareket üzerindeki etkilerinin, yani birçok iç etkenin de ürünüydü. Türkiye içindeki bu yeni olgular, emperyalizmi ve egemen sınıfları cemaatleri yeniden gözden geçirmeye ve siyasi olarak örgütlenmiş bir güç biçiminde kullanmaya sevk etmişti (Tiftikçi, 2014: 68).

Kamuoyunda yeni partiyi, kapatılan Milli Nizam Partililerin kuracağı kanaati hâkimdi. Ancak kuruluş çalışmalarını yapanlar çok temkinli idiler. Yeni kurulacak olan partinin kurucularının, kapatılan Milli Nizam Partililer olması durumunda bu partinin de kapatılma riski bulunuyordu. Bu yüzden yeni isimlerle partinin kurulması kararlaştırıldı. Yeni partinin 1973 seçimlerinden önce kurulabilmesi için çalışmalar tüm hızıyla devam etmekteydi. Nihayet 11 Ekim 1972 günü üç kurucu tarafından partinin kuruluş dilekçesi iç işleri bakanlığına verildi. Milli Selamet Partisinin kurucu isimleri şunlardır; Aldülkerim Doğru, Rasim Hancıoğlu, Abdullah Tomba, Sabri Özpala, M. Turhan Akyol, Haldi Özgüner, M. Gündüz Sevilgen, Zühtü Öğün, Hüseyin Erdal, Hasan Özkeçeci, Osman Nuri Önügören, Mahzar Gürgen Bayatlı, M. Emin Ayak, Mustafa Arafatoğlu, Mustafa Mamati, Abdurrahim Bezci, Sami Baysal (Şentürk, 2011: 348). 19 kişi tarafından kurulan partinin genel idare kurulu toplanıp görev paylaşımı yapmadan önce Süleyman Arif Emre, Orhan Batı, Fehmi Cumalıoğlu ve Oğuzhan Asiltürk genel idare kuruluna alınmıştır (Sevilgen, 1980: 43’den aktaran Şentürk, 2011: 348).

MSP, Millî Görüş’ün kurucu partisi olan MNP ile siyasi olarak aynı çizgide ancak bu sefer ülke genelinde kurduğu teşkilatla söylemini, temsil ettiği sosyo-ekonomik ve kültürel tabakaya yaymayı amaç edinmiş bir partidir. MSP’nin bu çerçevede MNP’den ayrıldığını değil ancak, söylemi aynı kalmakla beraber sosyo-

**ULUSLARARASI EĞİTİM VE TARİH ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
(ETA JOURNAL)**

INTERNATIONAL JOURNAL OF EDUCATION AND HISTORY RESEARCH

Yıl: 3, Sayı: 1, Ocak 2021, s. 19-39.

ekonomik olarak Anadolu'lu tüccar ve esnafı, sosyo-kültürel olarak da İslam'ın toplumsal alandaki etkinliğini artırmak isteyen gruplara yöneldiğini ve bu sayede 'çekirdek tabanını' oluşturma gayretinde olduğunu söyleyebiliriz (İnceoğlu, 2009:61).

Mardin, MSP'nin resmi duruşunu, dini bir dünya görüşü, hızlı sanayileşme arzusu, ekonomik kaynakların halkın genelini mutlu edecek şekilde bölüşümü ve ahlaklı bir toplum yapısının tesisi olarak özetlemiştir (Mardin, 2004: 105)

Partinin amblemi kulplu kalp şeklinde olan ve dik duran bir anahtardır. Milli Selamet Partisinin programı 7 maddeden oluşmaktadır. Bu maddeler aşağıdaki gibidir;

1. Partimizin ana gayesi milletimizin manevi ve maddi sahada kalkınarak saadet ve selamete ermesidir.
2. Manevi kalkınmamızı sağlamak için: insan hakları ve hürriyetlerinin teminat altına alınması; demokratik nizam içinde iç barışın tam ve kâmil manada tahakkuku ve devlet Millet birlikteliğinin sağlanması;
Anayasa'mızın 10. ve 14. Maddelerinde ifadesini bulan insanın manevi varlığının gelişmesi ve yine Anayasa'mızın 11, 19, 22, 26, 29. Maddelerinde hassasiyetler üzerinde durulan ahlak ve fazilete dayalı bir cemiyet nizamı zarureti kabul eden maneviyatçı ve ahlakçı görüşün esas alınması lüzumuna inanıyoruz.
3. Ve yine manevi kalkınmamızın sağlanması ve milletimizin muasır medeniyetin her bakımdan üstüne çıkabilmesi ve örnek bir medeniyet kurabilmesi için : büyük ve şanlı mazimizle iftihar eden; mazisine bağlı, anane ve örflerine hürmet ve saygıyla muhafaza eden; her türlü taklitçilikten uzak; Milli şahsiyetini müdrik; her gün bir öncekinden daha ileri olma iman ve azmiyle şahlanan bir şuurla hareket edilmesi zarureti inanıyoruz.
4. Partimizin maddi kalkınma bakımından ana gayesi, milletimizi medeniyet yarışında en müreffeh ve gelişmiş bir seviyeye çıkartmaktır.
5. Bu maddi kalkınmamızı sağlamak için: içtimai ve ferdi refahı sağlamak; Anayasanın öngördüğü gibi herkes için insanlık haysiyetine yaraşır seviyesinin tahakkukuna çalışmak; meşru kazanç ve faaliyetleri teşvik etmek; mülkiyet hakkına hürmetkar olmak temel prensiplerimizdendir.

6. Bu maksatla partimiz: israfın kaldırılması; her türlü istismar ve tefeciliğin terki; yaygın kalkınmanın hızlı sanayileşerek gerçekleşmesi; yurdumuzdaki zümresel ve coğrafi dengesizliğin giderilmesi; vergilerin basit ve adil esaslara icrai. Birikmiş para ve imkânların tevcihinde, iktisaden ve sosyal yönden kalkınma bakımından en önemli olan sahaların yer almasını temin edecek verimli bir sistemin gerçekleştirilmesi ve yürütülmesi;
- Kalkınma çabalarının milli bir şuur, hamleci ruh ve aşkla yapılmasının gerekliliğine inanır ve
7. Partimiz aziz milletimizi, bu gayeler için gönül ve elbirliğiyle çalışmaya davet eder. (MSP yayınları, 1974: 7-8'den aktaran Şentürk: 2011: 350).

3.2.14 Ekim 1973 Seçimleri ve CHP-MSP Koalisyon Hükümeti

Milli Selamet Partisi 14 Ekim 1973 tarihinde yapılan seçimlere Süleyman Arif Emre'nin genel başkanlığında girmiştir. Erbakan seçimlerden önce genel başkan olmak istemiş ama bazı idare kurulu üyelerinin itirazı üzerine talebinden vazgeçmiştir (Sevilgen: 45'den aktaran Şentürk, 2011: 355). Milli Selamet Partisi seçimlerden önce bir beyanname yayınlamıştır. Buna göre beyannamede üç görüşün olduğu belirtilmektedir. Bunlardan biri sol görüştür ve partisi CHP'dir. Bu görüşe göre her işin başı maddedir. İkinci görüş Liberal görüş olup partisi Adalet Partisi'dir ve bunlara göre her işin başı paradır. Üçüncü görüş ise Millî Görüş yani sağ görüştür. Bu görüşün partisi ise MSP'dir ve MSP'ye göre her işin başı ahlaktır (Şentürk, 2011: 356). Seçim beyannamesinin sonunda neden MSP'nin seçilmesi gerektiğini ise şu maddeler halinde sıralamışlardır;

- Milletçe selâmete erişmek istiyorsak, ahlâk ve fazilette şanı ecdadımıza lââyık, dünyaya örnek olmak istiyorsak,
- Maarife millî şuur hâkim kılarak millî ahlâkı temel yaparak, evlâdın ana babaya asî olmasını önlemek gerektiğine inanıyorsak;
- Gençlerimizin Mao'cu, anarşist, hippî olmasını, yabancı ideolojilere sapmasını arzu etmiyorsak;

- Üniversitelerimizi yurt kalkınmasına hız katacak ilmî çalışmalarla başlatmak kararında isek;
- Sanayileşmede büyük millî hamleyi başarmak ve ağır harp sanayimizi kurmak kararında isek;
- Maddeten ve manen kalkınarak medeniyet yarışında en öne geçerek büyük ve güçlü Türkiye'yi kurmaya arzulu isek,
- Ortak Pazar'a girerek millî ahlâk, kültür ve hususiyetlerimizin dejenere olmasına razı değilsek;
- Ortak Pazar sanayinin, filizlenmeye başlayan Türk sanayini ezmesini önlemek düşüncesinde isek;
- Ortak Pazar'a girerek, Türkiye'nin, Batı âleminden gelip yerleşecek tüccarla, muhacirlerle karmakarışık bir birleşme ve yerleşme sahası haline gelmesini arzu etmiyorsak;
- Ortak Pazar'a girerek ülkemizin Avrupa siyasi iş birliğinin bir eyaleti durumuna düşmesini istemiyorsak;
- İsrafın kalkmasını, kalkınmamızı hızlanmasını istiyorsak;
- Vergilerin, sömürücü faizin fakiri ezmesini arzu etmiyorsak;
- Çiftçimize ucuz traktör, nakil hizmetlerine ucuz vasıta temin etmek emelinde isek;
- Deniz ürünlerimizi, balıkçılarımızı yeterli krediye kavuşturmak niyetinde isek;
- Çiftçimizin mahsulünü değer pahasına satmasını engelleyen şartları kaldırmak istiyorsak;
- Yatırımları iş sahaları açacak alanlara tevcih ederek Avrupa'ya işçi olan evlâtlarımızı kendi memleketlerinde huzur içerisinde çalışmak fırsatına kavuşturmak istiyorsak;
- Netice olarak, milletimizin, maddî ve manevî kalkınma hareketlerimizin isabetli ve basiretli bir sentezini yaparak dünyaya örnek olarak ışık tutacak yeni bir medeniyet kurmasına hizmet etmek kararında isek; Millî Selâmeti desteklemek tarihî ve millî bir vecibe haline gelmiştir. 14 Ekim seçimlerinin millet ve memleketimize ve bütün insanlığa hayırlı, uğurlu olmasını Cenab-ı Hak'tan

niyaz ederiz (Milli Selamet Partisi 1973 seçim beyannamesi, Fatih Yayınevi Matbaası, İstanbul).

14 Ekim 1973 genel seçimlerinden parti tam bir zafer ile çıkmıştır. 1.265.771 oy (yüzde 11,8) ve 48 milletvekili. Senato seçimlerinde ise 516.833 oy (yüzde 12,3) ve senatör. MSP büyük ölçüde yüzde 46,5 oy oranından yüzde 29,8'e düşen AP'nin oylarını yine ilk kez seçime giren Demokratik Parti ile paylaşmış, bu arada yeni seçmenlerden bir kısmının desteğini almış, bir önceki seçimde oy kullanmamış olan çok sayıda kişiyi kendi lehine sandık başına çekmeyi bilmiştir. MSP toplam 36 ilden milletvekili çıkarmıştır. Bunlardan İstanbul, Erzurum, Konya ve Sivas'tan 3'er; Ankara, Çorum, Elâzığ, Kahramanmaraş'tan 2'şer; Adana, Adıyaman, Afyon, Ağrı, Amasya, Balıkesir, Bingöl, Bolu, Bursa, Diyarbakır, Gaziantep, Gümüşhane, Kars, Kayseri, Kocaeli, Malatya, Manisa, Mardin, Muş, Nevşehir, Rize, Sakarya, Samsun, Tokat, Trabzon, Urfa, Yozgat ve Zonguldak'tan birer temsilcisini TBMM'ye yollamıştı. MSP'nin kendi Türkiye ortalamasının çok üstünde başarı gösterdiği illerin ülkenin orta ve doğu bölgelerinden olduğu göze çarpıyor. Bunların içinde Alevi-Sünni çelişkisinin yoğun bir biçimde yaşandığı Elâzığ, Kahramanmaraş, Sivas, Çorum, Yozgat, Malatya, Tokat gibi illerde muhafazakâr Sünni oyların büyük ölçüde MSP'de toplandığını söylemek pek zor değil (Çakır, 2012: 231-232).

Esas olarak Nakşibendiliğin İskender Paşa cemaatiyle Nurcu kadroların bazı kollarının ittifakı olan MSP, ülkedeki köklü İslami cemaatlerin büyük çoğunluğunun faal desteğini almayı bilmiştir. 1973 seçimleri sonucu ortaya çıkan Meclis aritmetiği bir koalisyon hükümetini şart koşuyordu. MSP ise 48 milletvekiliyle "*Anahtar Parti*" konumundaydı. Parti başkanlığına dönüş yapmış olan Prof. Erbakan ve yakın çevresi baştan beri CHP ile iş birliğine sıcak bakıyorlardı. Ancak parti tabanı ve meclis grubunu ikna etmeleri kolay değildi. Üst üste yaptıkları manevralar MSP'nin kamuoyunun gözünde puan kaybetmesine yol açıyordu. Sonuç olarak 26 Ocak 1974 tarihinde MSP-CHP koalisyonu fiilen ülkeyi yönetmeye başlamış ve MSP'ye bir başkan yardımcılığı, bir devlet bakanı, iç işleri, adalet, ticaret, gıda, tarım ve hayvancılık, sanayi ve teknoloji bakanlığı almıştır (Çakır, 2012: 232).

“Komünistliğini, anarşistliğini, dinsizliğini” sık sık saldırı konusu yaptığı, örtük de olsa hesaplaşmak istediği Atatürkçülüğün uzantısı durumundaki CHP ile koalisyona gitme riskini MSP birçok nedenle almıştı. En önemli gerekçe, bir paranoya halini alan yeniden kapatılma endişesinin koşullarını hükümete ortak olarak ortadan kaldırmaktı. İkinci olarak iktidarı paylaşmanın sağlayacağı imkanlar ve son olarak parti programının kısmen de olsa uygulanmasının nihai zafere büyük katkıları olacağı hesaplanıyordu. En ideali AP ve diğer sağ partilerle iş birliğine gitmekti, ama “*Millet bize muhalefet görevi verdi*” diyen Süleyman Demirel böylesi ihtimallere imkân tanımıyordu. Sonuçta iktidarın en güçlü adayı olan CHP’nin icraatını denetlemek gibi tali bir misyonla sosyal demokrat İslamcı koalisyonuna ‘rıza gösterildi’. Bu arada uzun yıllar iktidardan mahrum olan CHP’nin yeni lideri Bülent Ecevit’in kendini kanıtlama isteği ve MSP konusundaki ‘mecburi iyi niyetini’ de unutmamak gerekir (Çakır, 2012: 233).

Koalisyon süresince MSP’nin elinde bulundurduğu bakanlıklar aracılığıyla devlet içinde önemli derece sayılabilecek kadrolaşmaya gittiği görülmektedir. Her fırsatta önce ahlak sonra maneviyat sloganını bu alanlara yaymaya çalıştı. Ağır sanayi hamlesi perspektifiyle, tekelci sermayeye karşı, zaman içinde birçoğu başarısız olan büyük devlet yatırımları başlattı. Dinin devletten ayrılmasına en çok karşı çıkanlardan biri olduğunu kanıtlarcasına elindeki devlet başkanlığı aracılığıyla din işlerine muazzam kaynaklar ayırdı. Hatta Diyanet İşleri Başkanı’nın “*Kayd-ı hayat şartıyla*” atanmasına ilişkin bir yasa önerisi bile getirdi. Fakat şeyhülislamılığın diriltilmesi anlamına gelecek bu öneri, yasalaşamadı (Çakır, 2012: 233).

Kamuoyuna gerçekte kendilerinin hükümet ettiğini gösterme gayreti içindeki MSP’liler, ortakları CHP’nin düşündüklerini gerçekleştirmesi önünde ciddi engeller çıkarttılar. Bunların en çarpıcısı “Genel Af Kanunu” görüşmeleri sırasında 22 MSP milletvekilinin 141 ve 142. Maddeden mahkûm olanların affedilmesini engellemesi oldu. Af tartışmaları iki önemli kopuşun başlatıcısı oldu. CHP koalisyon ortağına fazla güvenmemesi gerektiğini iyice anlamıştı. Öte yandan benzer bir güvensizlik, MSP üst yönetiminde etkin olan Nakşi geleneğinden gelen isimlerde, parti disiplinini bozan Nurcu kesime karşı oluştu. Bu sırada Ecevit Kıbrıs’a asker çıkartma kararının sağladığı geniş kamuoyu desteğine güvenerek koalisyonu bozdu. 31 Mart 1975’de Demirel

liderliğinde AP-MSP-MHP ve CGP'yi bir araya getiren I. Milliyetçi Cephe Koalisyonu kuruldu. MSP bu yeni dönemde kadrolaşma olmak üzere daha önce sürdürmüş olduğu uygulamalarını devam ettirdi. Sonunda AP, CHP ile anlaşarak 1977'de erken seçime gitti (Çakır, 2012: 233).

3.3.1977 Seçimleri II. Milliyetçi Cephe Hükümeti ve 1980 Darbesi

Milli Selamet Partisi 1977 seçimlerine bir hayli sancılı girdi. Necip Fazıl Kısakürek parti yönetimine olası bir erken seçim durumunda milletvekili yapılması için bir liste vermişti ama yönetimin bu listeyi olduğu gibi kabul etme durumu yoktu. Bu da Kısakürek'in tavrı almasına yol açacak bir durumdu. Bu arada parti içerisinde özellikle Nurcuların yazıcılar grubu mensubu milletvekillerinin başı çektiği muhalefet olayı artarak sürmekteydi. Tam bu süreçte ilginç bir gelişme olur ve MHP'nin "üç hilalciler" olarak bilinen grubundan bazı kişiler istifa ederek MSP'ye girdi (Şentürk, 2011: 363).

Nurcuların terk ettiği MSP, seçim propagandasını "Kıbrıs harekâtlarını CHP'ye rağmen kendilerinin gerçekleştirdiği" teması üzerine kurmaya çalıştıysa da inandırıcı olamadı. MSP dört yıl öncesine kıyasla 4 bin oy fazla aldı (1.269.918) ancak oy oranı yüzde 11,8'den yüzde 8,6'ya düştü. Çünkü hem seçmen sayısı hem de seçime katılma oranı artmıştı. Seçimin galibi oy oranını yüzde 8,1 arttırarak yüzde 41,4'e çıkaran CHP olmuştu. Ardında yüzde 7,1'lik artışla oyların yüzde 36,9'unu elde eden AP geliyordu. CHP ve AP esas olarak bu seçimde toplam yüzde 13,4'lük oy kaybıyla yok olmanın eşiğine gelen DP ve CGP'yi yutmuşlardı. MSP'nin oy kaybının genel olarak, oylarının yüzde 3 arttıran MHP'nin işine yaradığını söylemek mümkün (Çakır, 2012: 234-235).

Yeni dönemin ilk hükümeti Demirel başkanlığında AP, MSP ve MHP'nin katılımıyla İkinci Milliyetçi Cephe koalisyonu oldu. Milletvekili sayısı yarı yarıya azalıp 24'e düşmüş olan MSP "anahtar parti" psikozunu sürdürerek tavizsiz tutumuyla AP'ye zor anlar yaşattı. Sonuçta II. Milliyetçi Cephe Koalisyon Hükümetinin ömrü kısa oldu. Ülke hükümet bunalımları ve azınlık hükümetleriyle 12 Eylül 1980 askeri darbesine geldi. Askeri yönetim esas olarak partinin Konya'da düzenlediği mitingi bahane ederek MSP yöneticilerini sıkıyönetim mahkemesinde yargılanmasına neden oldu (Çakır, 2012: 235).

12 Eylül Cuma günü sabaha karşı radyodan İstiklal Marşı çalınmaya başlandı. Ardından Harbiye Marşı çalındı. Marşın ardından da Genel Kurmay başkanı ve Milli Güvenlik Konseyi Başkanı Orgeneral Kenan Evren imzası ile ilk bildiri yayınlandı. İlki bildiri saat 13:00'da ikinci bildiri takip etti. (Şaylan, 1992: 102'den aktaran Şentürk, 2012: 367). 12 Eylül darbecileri tüm siyasi partiler gibi Milli Selamet Partisini de kapatmıştır. Bu kapatmanın yanı sıra Ankara sıkıyönetim komutanlığı Askeri Savcılığı tarafından parti hakkında iddianame hazırlanmıştır. Erbakan ve 33 arkadaşıyla ilgili iddianamede yer alan bazı suçlamalar şu şekildedir;

‘‘Laikliğe aykırı olarak, devletin sosyal, ekonomik, siyasi ve hukuki temel nizamlarını topyekün dini inançlara uydurmak amacıyla cemiyet kurmak, sevk ve idare etmek. Laikliğe aykırı olarak, devletin sosyal, ekonomik, hukuki ve siyasi temel nizamlarından birini dini inançlara uydurmak amacıyla propaganda yapmak. 6187 sayılı Kanuna (Dernekler Kanunu) aykırı davranmak. 171 sayılı kanuna (Toplantı ve gösteri yürüyüşü hürriyeti hakkında kanun) aykırı davranmak. Cürüm işlemeye alenen teşvik etmek.’’(Albayrak, 1990: 27-78'den aktaran Şentürk, 2011: 368).

Mahkeme tarafları dinledikten sonra 24 Şubat 1983 tarihinde sanıklardan 22'si hakkında değişik süreli hapis cezasına hükmetmiştir. 22 sanık Askeri Yargıtay başkanlığına temyiz davası açmıştır. Askeri Yargıtay 4. Dairesi 3,5 aylık incelemeden sonra, 8 Mayıs 1984 tarihinde MSP yöneticileri hakkında mahkûmiyet kararını bozma kararını vermiş ve Askeri Mahkemede 13 Şubat 1985 tarihinde tüm sanıkların beraatına karar vermiştir (Albayrak, 1990: 255-256'dan aktaran Şentürk, 2011: 369). 12 Eylül darbesinden sonra kurulan Refah Partisi Millî Görüşün temsilcisi niteliğinde olmuştur.

SONUÇ

1960 yılları soğuk savaşın olduğu ve İran'da İslamcı hareketlerin ön plana çıktığı bir dönemdir. Bu dönemde 1960 darbesinin hemen ardından İslamcı kesimi temsil edecek bir görüş olan Millî Görüş ortaya çıkmış ve hem siyasi alanda var olan boşluğu doldururken hem de sağ kesimin temsilcisi olmuştur. Bu minvalde Millî Görüş çatısı altında kurulan ilk parti Milli Nizam Partisi Mehmet Zait Kotku'nun teşviki ile Necmettin Erbakan tarafından kurulmuş ve kendini Sünni dindar kesim ile taşrada

faaliyet gösteren küçük esnafın yanında konumlandırmıştır. Parti seçimlerden sonra kurulmuştur ve bağımsız olarak seçime gidilmiştir. Ancak bu seçimden sadece Necmettin Erbakan galip çıkmıştır. Daha sonra AP'den istifa eden iki milletvekili sayesinde MNP mecliste üç milletvekili ile temsil edilmiştir. Parti 12 Mart askeri darbenin ardından hemen kapatılmıştır.

Milli Nizam Partisi'nin kapatılmasının hemen ardından Necmettin Erbakan İsviçre'ye gitmiştir. Ancak AP'nin tekrar iktidar olmasını engellemek ve oylarını bölmek için, Necmettin Erbakan yurda dönmeye ikna edilmiş ve yeni bir parti olan Milli Selamet Partisini kurmuştur. Milli Selamet Partisi de tıpkı Milli Nizam Partisi gibi Milli Görüş etrafında birleşmiş ve dini bir dünya görüşü, hızlı sanayileşme arzusu, ekonomik kaynakların halkın genelini mutlu edecek şekilde bölüşümü ve ahlaklı bir toplum yapısı için mücadele etmiştir. 14 Ekim 1973'de ilk kez seçimlere girmiş ve %11,8 oranında oy alarak CHP ile koalisyon hükümeti kurmuştur. Ancak koalisyon uzun sürmemiş, Ecevit, Kıbrıs Hareketinde ortaya koyduğu başarıya güvenerek koalisyonu bozmuştur. Bunun ardından 31 Mart 1975'de Demirel liderliğinde AP-MSP-MHP ve CGP'yi bir araya getiren I. Milliyetçi Cephe Koalisyonu kurulmuştur. Ancak AP, CHP ile anlaşarak 1977'de erken seçime gitmiştir. 1977 seçimlerine bakıldığında ise MSP'nin oy oranının yüzde 11,8'den yüzde 8,6'ya düştüğünü görmek mümkündür. Bunun ardında yatan temel etken, MSP'nin, İslamcı kesim tarafından onaylanmayan CHP ile koalisyona gitmiş olması gösterilebilir. Seçimlerin ardından Demirel başkanlığında AP, MSP ve MHP'nin katılımıyla İkinci Milliyetçi Cephe koalisyonu kurulmuştur. Ancak 12 Eylül 1980 askeri darbesi ile koalisyon bozulmuş ve MSP'nin Konya'da yaptığı, aşırı sağcı dindar kesimin katıldığı miting bahane edilerek MSP yöneticileri tutuklanmıştır. 1985 tarihinde ise bu sanıklar beraat etmiştir. 12 Eylül darbesinden sonra ise Milli Görüşü temsil edecek parti Refah Partisidir.

Sonuç olarak şunu söylemek mümkündür ki, Milli Görüş etrafında birleşen partiler İslamcı, Maneviyatçı ve kapitalizme karşı esnafın yanında olan politikalar ile gündeme gelmiş ancak bu politikaları gerek CHP koalisyonu gerek ise ekonomideki başarısız hamleler ile yıkmışlardır. Ülkede yaşanan askeri darbeler ve ordunun yönetime el koyması, siyasette İslamcı politikaları güden partilerin kapanmasına etkili olmuş ve

onları sindirmeyi amaçlamıştır. Günümüz Türkiye’inde de Millî Görüş’ün izlemiş olduğu politikaların kokusunu duymak hala mümkündür.

KAYNAKÇA

- AKGÜL, Ahmet (1995). **Dünyanın Değişimi ve Erbakan Devrimi**, Doğu Yayınları, İstanbul.
- ALBAYRAK, Sadık (1990). **MSP Davası ve 12 Eylül**, Araştırma Yayınları, İstanbul.
- AKYOL, Hüseyin (1996). **Refah Partisinin Tarihsel Gelişimi**, Pelikan Yayınevi, İstanbul.
- ÇAKIR, Ruşen (2005). **Milli Görüş Hareketi**, İç. Murat belge (Ed) **Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce**, C. 6 İslamcılık, İletişim Yayınları, İstanbul.
- ÇAKIR, Ruşen (2011). **Ayet ve Slogan**, Metis Yayınları, İstanbul.
- EMRE, Süleyman Arif (1990). **Siyasette 35 Yıl**, Akabe Yayınları, İstanbul.
- ESER, H. Bahadır (2013). **Türk Siyasal Kültürü İçinde Dinin Rolü Üzerine Bir Açıklama Çabası: Milli Görüş Hareketi ve Milli Nizam Partisi**, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Isparta.
- İNCEOĞLU, Efecan (2009). **Türkiye’de Siyasal İslamcılığın Evrimi**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Ana Bilim Dalı, Ankara.
- KEYDER, Çağlar (2008). **Türkiye’de Devlet ve Sınıflar**, İletişim Yayınları, İstanbul.
- LEWIS, Bernard (2004). **Modern Türkiye’nin Doğuşu**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- MARDİN, Şerif (2004). **Türkiye’de Din ve Siyaset**, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Milli Selamet Partisi **1973 Seçim Beyannamesi**, Fatih Yayınevi Matbaası, İstanbul.
- ÖZGAN, Ali (2008). **28 Şubat Sürecinin Siyasal Açısından Sebep ve Sonuçları**, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Muğla.
- RABASA, Angel ve F.Stephen Larrabee; (2008). **The Rise of Political Islam in Turkey**, Rand Corporation, Pittsburgh.
- SARIBAY Ali Yaşar (1985). **Türkiye’de Modernleşme, Din ve Parti Politikası: Milli Selamet Partisi Örnek Olayı**, Alan Yayıncılık İstanbul.

- SEVİLGİN, M. Gündüz (1980). **M.S.P’de Dört Yıl (1973-1977)**, Yüksel Matbaası, Ankara.
- ŞENTÜRK, Hulusi (2011). **Türkiye’de İslami Oluşumlar ve Siyaset ‘İslamcılık’**, Çıra Yayıncılık, İstanbul.
- TİFTİKÇİ, Osman (2014). **1960’lardan Günümüze Türkiye’de İslami Hareket**, Ceylan Yayınları, İstanbul.
- YALÇIN, Soner (1999). **Hangi Erbakan**, Su Yayınları, İstanbul.
- YAVUZ, Hakan (2005). **Milli Görüş Hareketi, Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce**, C. 6- İslamcılık, İletişim Yayınları, İstanbul.
- YILDIZ, Nuran (2002). **Türkiye’de Siyasetin Yeni Biçimi Liderler İmajlar Medya**, Phoenix Yayınevi Ankara.